

SvD

Rivningsvåg hotar k-märkta byggnadsverk

Publicerad: 23 maj 2009, 08.24. Senast ändrad: 25 maj 2009, 14.41

Ena dagen är byggnaden så kulturhistoriskt värdefull att hyresgästerna inte får sätt upp markiser. Nästa dag ska den rivas. Funkisbyggnaden på Söder, ritad av Ivar Tengbom, är en av de flera k-märkta byggnader i Stockholms innerstad som nu är rivningshotad.

Linus Wretblad och Joni Sayeler trodde inte sina öron. Huset på Maria Bangata, där de flyttade in med sin firma 2006, hade behandlats med silkesvantar på grund av sitt kulturhistoriska värde.

Och nu skulle det plötsligt rivas.

–Det känns väldigt konstigt, säger Linus Wretblad och berättar om all omsorg som lagts ned för att bevara byggnadens ursprungliga karaktär.

På den ljusa funkisfasaden, dekorerad med ett rutmönster, tillåts varken markiser, flaggor eller kylaggregat. En ny ventilationsanläggning på taket har byggts in i koppar. Och när Linus Wretblad och Joni Sayeler skulle dra en ventilationskanal till sitt serverrum krävdes en diskret lösning, som innebar merkostnader för dem.

De betonar att de inte har haft några invändningar mot att husets kulturhistoriska värde inneburit speciella regler och merkostnader för dem och andra småföretagare i huset.

–Det finns ju en själ i det här huset. Det handlar om materialval, och om att allt är så genomtänkt, säger Linus Wretblad och talar om foajéns italienska marmor, styrelserummets intarsiavägg och originalfönstren med sina teakomfattningar.

–När man tar hit kunder så blir de alltid imponerade, säger Joni Sayeler.

Men vad de inte förstår är hur huset plötsligt förvandlats till ett rivningsobjekt.

Politikerna i Stadsbyggnadsnämnden har beslutat att ett nytt kontors- och bostadshus, om minst 16 våningar, ska uppföras på tomten. Förra året köpte NCC fastigheten av Swedish Match, med avsikt att riva och exploatera.

–Rent demokratiskt känns det konstigt. De små ska följa regelverket, och sedan kommer de stora in, och då kan politikerna ändra spelreglerna, säger Linus Wretblad.

Funkishuset på Söder, som ritades som huvudkontor åt Svenska tobaksmonopolet, är bara ett av många kulturhistorisk värdefulla hus som står på rivningslistan i Stockholms innerstad.

Efter de kritiserade Klararivningarna fick Stadsmuseet i uppdrag att inventera innerstadens bebyggelse, och markera skyddsvärda byggnader på en karta. Hittills har Stadsmuseets k-märkning inneburit ett starkt skydd mot rivning.

Men nu har Stockholms stad planer på att riva 14 k-märkta byggnadsverk i Stockholms innerstad.

Länsantikvarie Mats Jonsäter konstaterar att rivningsplanerna bland annat är en följd av den pågående förtätningen i centrala Stockholm.

–Idag är ju förtätning något av ett mantra, och då blir det fler frågor av det här slaget, säger han och tillägger att en kommun har stor frihet att riva bebyggelse av högt kulturhistoriskt värde.

Lagen ställer visserligen höga krav på att k-märkta byggnader ska behandlas varsamt.

Samtidigt lämnar lagen stort utrymme för rivningar av samma byggnader.

I princip är det bara kyrkor, byggnadsminnen och byggnader som i detaljplan är markerade med rivningsförbud som är skyddade mot rivning.

Men hur förklarar man för hyresgäster, som haft merkostnader på grund av en byggnads kulturhistoriska värde, att byggnaden ska rivas?

–Det är bara att försöka förklara hur juridiken ser ut. Moraliskt är det ju ganska svårt att förklara, men lagstiftningen är inte konsekvent, säger Mats Jonsäter.

Enligt Plan- och bygglagen får byggnader ”som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt” inte förvanskas. Men detta innebär inget hinder för rivning, konstaterar Otto Ryding, expert på Plan- och bygglagen på Boverket.

Så riva går bra, men förvanska är inte tillåtet?

–Ja, så ser det ut, säger Otto Ryding, och tillägger att han har full förståelse för att detta kan uppfattas som ologiskt av allmänheten.

–Generellt kan man säga att skyddet för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Sverige är svagt i dag, fortsätter han och konstaterar att exempelvis Danmark och Norge, som också har en större andel äldre bebyggelse, har ett starkare skydd av kulturhistorisk bebyggelse.

Den svenska Plan- och bygglagen lägger en stor del av ansvaret för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse på kommunerna.

–Tanken med detta är att man ska ha lokalt medinflytande, att medborgarna ska ha ett stort medinflytande över sin närmiljö. Och vill man inte ha rivningar så ska man inte välja politiker som river, säger Otto Ryding och påpekar att den svenska lagstiftningen ger politikerna stora möjligheter att värna kulturhistorisk bebyggelse.

–Men då gäller det ju att politikerna vill detta. Och på 70- och 80-talen fanns ett annat opinionstryck i de här frågorna, då fanns det en mer aktiv debatt.

ELISABET ANDERSSON
elisabet.andersson@svd.se

